

معرفت خدا

فلسفه از نگاه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای دامت برکاته معرّم انقلاب اسلامی

مهدی مقامی

معرفت خدا
نزهان

سرشناسه: مقامی، مهدی ۵۷

عنوان و نام پدیدآورنده: نردبان معرفت خدا/ فلسفه از نگاه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای

رهبر معظم انقلاب/به کوشش مقامی

مشخصات نشر: تدبیر در قرآن و سیره / ۱۳۹۷

مشخصات ظاهری: ۱۰۴ ص

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۹۷-۳۱-۱

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: فلسفه اسلامی

دهبندی کنگره: ۱۳۹۶ ف۸۳۴/۱۶۹۲/DSR

رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۴۴

کتابشناسی: ۵۰۴۰۵۳۹

مؤسسه فرهنگی و تبلیغاتی نردبان

اداره نشر حوزه علمیه خراسان

کتاب: نردبان معرفت خدا

فلسفه از نگاه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی

به کوشش: مقامی

صفحه آرایشی: مهدی بهره

نمونه‌خوانی و اصلاحات: میدمصطفی میرخلیلی و فاطمه محمدزاده

طرح جلد و صفحه: محمدصابر محسنی و حسن آزاد

ناشر: تدبیر در قرآن و سیره

چاپ: آستان قدس رضوی

نوبت چاپ: سوم

سال چاپ: خرداد ۱۳۹۷

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۹۷-۳۱-۱

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

بها: ۸۰۰۰ تومان

حقوق چاپ و نشر محفوظ است

این اثر با شماره مجوز ۱۲۲۷۸/ص/۹۷ به تأیید دفتر نشر آثار رهبر معظم انقلاب رسیده است.

آدرس: ۱. مشهد مقدس، حرم مطهر، دوربرگردان طبرسی، جنب بنیاد پژوهش‌های

اسلامی آستان قدس رضوی، مرکز مدیریت حوزه علمیه خراسان

تلفن: ۳۲۰۰۸۱۱۸ دورنگار: ۳۲۲۵۷۸۴۹

۲. مشهد مقدس، خیابان امام خمینی، میدان ده دی، نبش رازی غربی ۸

تلفن: ۳۸۵۵۲۴۰۸ وب‌گاه: www.mftqs.com رایانامه: tadabor@chmail.ir

معرفت خدا
نردبان

فلسفه صدرایی در سده هفدهم و هجدهم میلادی در ایران ظهور کرد. این فلسفه بر مبنای اندیشه‌های صدرالدین شیرازی و ملاصدرا بنا شده است. ملاصدرا با تلفیق حکمت اشراقیه و فلسفه اسلامی، فلسفه صدرایی را پایه‌گذاری کرد. این فلسفه بر وحدت وجود، عبادت و معرفت خدا، و بر مبنای فلسفه اشراقیه و فلسفه اسلامی بنا شده است. ملاصدرا در فلسفه خود به مفاهیمی چون عبادت و معرفت خدا، و بر مبنای فلسفه اشراقیه و فلسفه اسلامی بنا شده است.

تقریظ حجت الاسلام و المسلمین استاد زمانی زبیده..... ۹
پیش از نوشتار..... ۱۳

چیستی فلسفه صدرایی

۱. فلسفه یعنی تفکر روشن بینانه و عمیق و استدلالی..... ۱۸
۲. فلسفه، نردبان معرفت خدا..... ۱۹
۳. پیریزی فلسفه ملاًصدرا بر مبنای شرع مقدس..... ۲۰
۴. عبادت و دل دادن به خدا، منشاء آراء فلسفی..... ۲۱
۵. فلسفه‌ی ملاًصدرا وحدت بخش فاخرترین عناصر معرفت..... ۲۲

اهمیت و جایگاه فلسفه

۱. فلسفه‌ی اسلامی، فقه اکبر است..... ۲۴
۲. فلسفه، سومین رشته‌ی اصلی در حوزه..... ۲۵
۳. فلسفه، یک امتیاز و یک افتخار..... ۲۶
۴. فلسفه نباشد، علم وجود ندارد..... ۲۷
۵. بد توضیح المسائل نمی‌شود این‌ها را پاسخ دهیم..... ۲۸
۶. فلسفه برای نزدیک شدن به خدا..... ۳۰
۷. جایگاه محرم از فلسفه، جامعه‌ای بی‌دفاع..... ۳۱
۸. اندیشه‌های غرب مبتنی بر آموختن عمیق فلسفه..... ۳۲
۹. احتیاج به فلسفه برای پیشبرد مسائل کشور..... ۳۳
۱۰. حکمت و رسم به سبب‌های تأمین‌کننده‌ی شالوده‌ی اساسی نظام..... ۳۴
۱۱. نقش حکمت متعالیه در بنا، فرهنگ و تمدن..... ۳۵

پیشینه و وضعیت کنونی فلسفه

۱. درخشش فلسفه‌ی شیعه در کنار دیگر معارف شیعه در تاریخ اسلام..... ۳۸
۲. قرن چهارم هجری، قرن شکوفایی علم و فلسفه..... ۳۹
۳. فلسفه مال ماست؛ مهد فلسفه، کشور ماست..... ۴۰
۴. این ملت همیشه در فلسفه و علوم گوناگون پیشرو است..... ۴۱
۵. امواج فقه و فلسفه و کلام، دنیا را فرا گرفته است..... ۴۲
۶. حوزه‌های ما مرکز فلسفه است..... ۴۳
۷. ایران پیشانی کشورهای اسلامی در فلسفه و علوم عقلی..... ۴۴
۸. شجره طیبه مجمع عالی حکمت..... ۴۶
۹. مشهد کانون حکمت..... ۴۷

بایدهای فلسفه

۱. فلسفه و کلام باید در متن اصلی برنامه‌های حوزه باشد..... ۵۰
۲. فلسفه باید در حوزه‌ها رواج پیدا کند..... ۵۱
۳. بالندگی فلسفه و سایر علوم و موضوعات دینی، وظیفه شورای مدیریت حوزه..... ۵۲
۴. اجتهاد در همه علوم از جمله علوم عقلی امر لازمی است..... ۵۴
۵. اندیشه فلسفه‌ی اسلامی..... ۵۵
۶. کرسی‌های آزاداندیشی در زمینه سایر علوم، از جمله فلسفه..... ۵۶
۷. پرچم فلسفه اسلامی دست حوزه‌ها بوده و باید باشد و بماند..... ۵۸
۸. در زمینه‌ی تولید فکر و صنعت از نگاه فلسفی باید کار شود..... ۵۹
۹. حضور فعال حوزه در رشته‌های متعدد فلسفی و سایر علوم..... ۶۰
۱۰. معرفی فلاسفه‌ی شیعه در دوره‌های مختلف..... ۶۱
۱۱. نوشتن فلسفه برای کودکان..... ۶۳
۱۲. تدریس فلسفه برای کودکان..... ۶۵
۱۳. جذب امکانات کشوری برای فلسفه‌ی حوزه..... ۶۷
۱۴. چشم‌انداز، گسترش گفتمان فلسفه‌ی اسلامی در ۶۸
۱۵. ورود به عرصه‌ی بین‌الملل..... ۶۹
۱۶. پاسخ به مسائل بنیادی شاخه‌های اصلی زندگی و جامعه..... ۷۱
۱۷. تولید کتاب و متن فلسفی..... ۷۳
۱۸. ورود جدی به عرصه فلسفه‌ی تطبیقی..... ۷۴
۱۹. یک مدرسه‌ی خوب برای فلسفه..... ۷۷
۲۰. مسأله‌ی امتداد سیاسی- اجتماعی فلسفه..... ۷۹
۲۱. سفرهای علمی..... ۸۱
۲۲. تحلّ را در حوزه باید بالا ببریم..... ۸۲

آسیبها و چالشها

۱. فلسفه در حوزه‌ها مهجور است..... ۸۴
۲. این‌گونه نباشد که همه به‌دنبال رشته‌ی فقهت باشند..... ۸۵
۳. فقه ما را از درس و رشته و علم فلسفه غافل نکند..... ۸۷
۴. فلسفه به یک سلسله ذهنیات مجرد از معنویت تبدیل نشود..... ۸۸
۵. ابن (مخالفت با فلسفه) نباید تکرار شود..... ۸۹
۶. برای فهم فلسفه به دیگران مراجعه می‌کنند!..... ۹۰
۷. نباید بین فلسفه و کلام دعوا قائل شد..... ۹۱
۸. مراد از آیه‌ی «حتبى از امام ترویج می‌کرد»..... ۹۲
۹. مسئله‌ی «تفیر و ترمیم» بایستی از حوزه و رانداخت..... ۹۳
۱۰. رواج بیشتر فلسفه‌ی کانت از فلسفه‌ی بوعلی سینا..... ۹۴
۱۱. فقه، فقط فروع نیست..... ۹۵
۱۲. تدریس فلسفه توسط حسانه‌ها جایز ندارند..... ۹۶
۱۳. فلسفه حساب خودش را از حوزه جدا نکند..... ۹۷
۱۴. ترجمه و ترویج فلسفه‌های غربی..... ۹۹
۱۵. رقیب‌سازی برای فلسفه‌ی ما در دوره‌ی اخیر..... ۱۰۱
- فهرست منابع..... ۱۰۳

پیش از نوشتار

در واقعیت داشتن جهان هستی، هیچ تردیدی نیست و وجود حقایق عالم، به اعتبار بخشی ما نیاز ندارد. شکی نیست که علم به حقایق خارجی، از نوع علوم بدیهی اختلاف ناپذیر نیز نیست؛ زیرا در این صورت آران همان در نفی و اثبات این حقایق، گوناگون نمی‌شد.

انسان موجودی متفکر است و نمی‌تواند به سادگی از کنار حقایق هستی بگذرد؛ بلکه ناگزیر باید به وسیله‌ی این حقایق، زندگی خود را بسازد و همراه با این‌ها، حیات خود را سپری کند؛ از این رو باید این حقایق را چنان که هست، بشناسد.

انسانی که در پی شناسایی حقایق است، به ترازویی نیازمند است که به وسیله آن، حق را بسنجد و آن را از باطل باز شناسد. میزانی که حق را با آن می‌سنجند و به وسیله آن، حق را از باطل ممتاز می‌سازند، همان علمی است که «فلسفه» نام گرفته است.

فلسفه‌ی اسلامی در میان فلسفه‌های موجود، بهترین ابزار و دستگاہی است که هم در تمام حق از باطل مصاب است و هم انسان را به حقیقه‌الحقایق، که خدای عالم است، نزدیک می‌کند، هم تفکرات و حوزه‌ی نظر انسان را سامان می‌بخشد و ارزشش برای در عمل و حوزه‌ی عینی بنای فرهنگ و تمدن دارد. حوزه‌های علمی و عبادی متعدد، از آغاز تاکنون به‌عنوان مرکز ارائه‌ی مدل یک زندگی سالم، تشنکان مشیت‌گن علم و عمل را از چشمه‌ی زلال معرفت اولیای خدا سیراب و با تحمل سختی‌ها و مرارت‌های زمانه، فلسفه‌ی اسلامی را به‌عنوان میزان و معیار علوم و فنون تبیین کرده‌اند. به‌درازی تاریخ، مهمترین پایگاه اسلام در برابر حملات و انحرافات و کج‌منه‌ها بوده‌اند.

در این میان، عالمان متعهد و اسلام‌شناسان شرف‌اندیش با درک مسائل مورد نیاز حال و آینده، با ارائه‌ی سیاست‌ها و راهبردهای حیات‌بخش حوزه، عالمان و فاضلان به‌ویژه طلاب جوان را به عرصه‌ی پاسخگویی به نیازها و سامان‌بخشی به وضعیت موجود خود و جامعه دعوت می‌کنند؛ از این رو شایسته و بلکه بایسته

است تا سیاست‌ها، اهداف و راهبردهای علوم عقلی و فلسفه‌ی اسلامی از نگاه عالمان برجسته‌ی عرصه‌ی علم و عمل، تدوین و ارائه شود.

حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدعلی حسینی خامنه‌ای دام‌ظله که از برجستگان حوزه‌ی فقهیه‌ی مشهد و قم به‌شمار می‌رود، همواره بر ضرورت یادگیری و ترویج فلسفه‌ی اسلامی توصیه کرده است.

نوشتار پیش‌رو، مجموعه‌ی مدونی از بیانات معظم‌له است، که در تبیین اهمیت فلسفه اسلامی، جنگا، چرایی، الزامات و آثار مترتب بر آن فراهم شده است. امید است با بهره‌گیری از مسائل‌های مفهومی برآمده از بیانات ایشان، اساتید، فضلا و مسئولان حوزه‌ها، عرصه‌ها و در راستای بهبود ترویج فلسفه‌ی اسلامی و همچنین در تصمیم‌گیری‌ها یاری کند.

برای تهیه‌ی این مجموعه، نخست مجموعه‌ی بیانات و نوشتارهای این بزرگوار، گردآوری و پس از تنظیم نمایه‌های موضوعی و به‌رست‌نویسی از موضوعات، حداکثر دقت در طبقه‌بندی موضوعات و استخراج نظام موضوعات به عمل آمد تا دستاورد این پژوهش، با منظومه‌ی فکری ایشان انطباق بیشتری داشته باشد.

محتوای این نوشتار، اگرچه در اقتضائات و شرایط و زمان‌های مختلف، افاضه و ایراد شده، ولی از هماهنگی و ارتباط درونی و روح واحد بهره‌مند است.

همچنین این کلمات از زبان انسانی جاری است که باره توشه‌ی دانش الهی از ثقلین و آگاهی به مسائل زمان و حوادث واقعه، وظیفه‌ی سنگین پاسخگویی به نیاز انسانی و هدایتگری را عهده‌دار است.

در پایان شایسته است از همه‌ی اساتید، مربیان، پژوهشگران و مدیران، که در تولید، بالندگی و ترویج فلسفه اسلامی، تلاش می‌کنند، به ویژه استاد محترم حضرت **مجتهد الاسلام والمسلمین زمانی**، صمیمانه تشکر و قدردانی کنیم.

و ما توفیقی الا بالله

مهدی مقامی

مشهد مقدس ۱۲ اردیبهشت ۱۳۹۷